

Jeg er da sikker paa, at de selv skulle varetage deres Interesser. Jeg vil i øvrigt endnu kun tilføje, at naar der tales om, hvorfor den nugældende Lov ikke har virket, kan jeg ganske vist indrømme, at den kun har virket i særdeles faa Tilfælde. Der er, saa vidt jeg ved, blevet afløst et Par Kongetiender; der er for ganske nylig blevet afløst en Præstetiende, og der er til Ministeriet indkommet Forhandlinger om Afløsning af endnu 3 Tiender, 2 Kirketiender, og 1 Præstetiende. Vore Forhandlinger vare endog temmelig vidt fremskredne, da dette Lovforslag forelagdes nede i Folketinget. Men efter dette Lovforslags Forelæggelse have vi ikke hørt et eneste Ord om disse 3 Afløsningsforsøg. Jeg anser det for givet, at de ere gaaede i Staa, fordi man nu venter at kunne faa Tienderne afløst paa bedre Betingelser. Medens der i det forløbne Aar kun er sket et Par Afløsninger af Betydning af Kongetiender, har der altsaa i de sidste to Maanedere været Tale om 4 Afløsninger. Det saa altsaa ud til, at der var kommet en Gang i denne Sag, som man nu selvfølgelig nok vil standse.

Jørgensen: Jeg vil føje min personlige Tak til de mange Landboere, som ere Forslagsstillerne erkendtlige, fordi de have draget Tiendespørgsmaalet frem til Behandling i Rigsdagen. Jeg har deltaget i en stor Mængde Møder Landet rundt, og har der haft rig Lejlighed til at erfare, at skønt Landbruget, som bekendt, bærer en stor Del gamle, uretfærdige og til Dels meningsløse Skatter, er der dog ingen Skat, som er dem i den Grad forhadet som Tiendskatten. Jeg ser af Rigsdagstidenden, at den højtærede Landbrugsminister har ytret Tvivl om, hvorvidt Følelsen af Ubilligheden ved Tienden virkelig er fuldt saa stærk, som man gerne vil have Folk til at tro. Jeg vil da sige til den højtærede Landbrugsminister, at hvis han vil gøre en Tur i Landet og tale lidt med ganske jævne Tiendejdere om den Ting, vil han erfare, at Hadet til Tiendebyrden ikke anses for at være for stærkt. Det er virkelig saa inderligt og oprigtigt, som tænkes kan. Men efter min Erfaring skriver Hadet til Tiendebyrden sig ikke saa meget fra selve Skattens Størrelse, men meget mere fra den Anvendelse, man gør af den. Landbruget holder, som bekendt, i Forvejen Veje, Politi, Sygehuse og den Slags Ting til Afbenyttelse for alle andre Erhverv. Derfor er der ikke noget overraskende i, om Landbruget ogsaa maa

holde Landsbykirkerne. Det falder saa udmærket i Traad med hele Skattesystemet her i Landet, at Hartkornet bærer vore Statsinstitutioner og Amtsinstitutioner; deri er der ikke noget forbavsende. Men hvor ondt det end kan gøre, at Landbruget skal bære disse Byrder, sætter det dog navnlig ondt Blod, at Størsteparten af Tienden, omtrent $\frac{2}{3}$, nemlig hele Bisper- eller Kongetienden og det meste af Kirketienden, dels gaar i private Lommer og dels til mere eller mindre private Forsørgelsesanstalter, til lærde Skoler og til Lønning af Købstadpræster o. s. v. Dette sætter ondt Blod, uden at man dog kan sige, at Landbostanden er særlig hadefuld anlagt. Det er nemlig min Overbevisning, at en hvilken som helst anden Samfundsklasse, man vilde byde saadanne Vilkaar, skulde nok vise et Had ikke mindre levende end Landbostandens. Man kan ogsaa være vis paa, at havde det været det adelige Jordegods, der var bleven stikkende i denne Uret ved Reformationen, havde det ikke baaret Uretten saa længe. Dette Had til Tienden er ikke af ny Dato, det er lige saa gammelt som Tienden selv, og jeg mindes ikke at have set en mere træffende Karakteristik af Tiendskatten end den, der blev given i selve det Svar, som Bønderne gav Knud den Hellige, da han først præjede dem for Tiende. Jeg hørte nok, at den højtærede Kirkeminister ikke vilde anerkende en saadan Overlevering fra gammel Tid, men det har altid sin Interesse, fordi man kan stole paa, at der altid er noget om det. Hvis den højtærede Formand ikke har noget derimod, skal jeg tillade mig at oplæse dette Svar. Det lyder saaledes: „Vi ville hellere give Kirken en Understøttelse straks, selv om mange af os skulle gaa til Grunde derved, end vi ville give Tiende, thi saa ere vi som Trælle, der altid maa betale og dog aldrig blive gældfri, thi Tienden gives ikke for Guds Skyld, men det er en aarlig Landgilde, som man vil narre os til at yde og siden have Skam af“. Saadan svarede Bønderne for 700 Aar siden. De havde da en Følelse af, hvad Tiendskatten havde at betyde, og de forstod det saa fuldt ud, at de endogsaa hellere selv vilde gaa til Grunde ved at give Kirken straks en Understøttelse, end de vilde gaa ind paa en Skat, som deres Efterkommere siden skulde have Skam af. Men det hjalp alt intet, hvad Bønder o. s. v. sagde. Vi fik Tienden alligevel, og vi fik ikke een, men hele tre Tiender, nemlig baade en Bisper-, Kirke- og Præstetiende, og det blev gennem denne tredobbelte Tiende, at den